

УДК 378.014.242

DOI <https://doi.org/10.32999/ksu2413-1865/2022-98-3>

РОЗВИТОК ЗАГАЛЬНОКУЛЬТУРНОЇ І КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ СТУДЕНТІВ УНІВЕРСИТЕТУ В УМОВАХ ІНТЕРНАЦІОНАЛІЗАЦІЇ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Приймак Валентина Олексіївна,
кандидат історичних наук,
старший викладач кафедри історії України та археології
Волинський національний університет імені Лесі Українки
sasha788996@ukr.net
orcid.org/0000-0003-3471-4282

Кирикилиця Валентина Василівна,
кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри іноземних мов природничо-математичних спеціальностей
Волинський національний університет імені Лесі Українки
valentina.kirikilica@gmail.com
orcid.org/0000-0002-0663-7462

Актуальність статті обґрунтовується беззаперечним впливом процесів інтернаціоналізації освіти на впровадження якісних і кількісних змін в межах освітньої політики університетів. Проаналізовано поняття «інтернаціоналізація вищої освіти», яке тлумачиться як процес інтеграції освітньої, дослідницької та адміністративної діяльності ЗВО з міжнародною складовою. Звертається увага на те, що процес інтернаціоналізації вищої освіти охоплює не лише міжнародну діяльність закладів вищої освіти, але й зміст освіти, види і технології навчання, контроль за навчально-пізнавальною діяльністю студентів, управління закладом вищої освіти. Розглянуто основні напрями інтернаціоналізації освіти у Волинському національному університеті імені Лесі Українки в умовах інтеграції до світового і європейського простору вищої освіти: комплексне співробітництво з провідними зарубіжними університетами; впровадження міжнародних освітніх стандартів; реалізація програм, спрямованих на розвиток мобільності студентів та викладачів; проведення спільних науково-дослідних проєктів та науково-комунікативних заходів. Висвітлено позитивні аспекти інтернаціоналізації вищої освіти для формування ключових освітніх компетентностей студентів, зокрема загальнокультурної і комунікативної. Акцентовано увагу на тісній взаємодії загальнокультурної та іншомовної комунікативної компетентностей через необхідність застосування лінгвістичних знань у діалозі культур. Стаття розкриває значення міжнародної академічної мобільності, що уможливує участь студентів і викладачів у різноманітних навчальних та науково-дослідницьких програмах. Наголошено, що, користуючись перевагами академічної мобільності, студенти мають змогу ознайомитися з культурною спадщиною інших країн та поліпшити володіння іноземними мовами. Зазначено, що внаслідок інтернаціоналізації вищої освіти відкриваються нові перспективи для студентів, які перетворюються на активних учасників світового ринку освітніх послуг, спроможних у майбутньому успішно працювати за спеціальністю на рівні світових стандартів.

Ключові слова: інтеграція, студенти ЗВО, академічна мобільність, ключові освітні компетентності, іншомовна комунікативна компетентність.

THE DEVELOPMENT OF GENERAL CULTURAL AND COMMUNICATIVE COMPETENCIES OF UNIVERSITY STUDENTS IN CONDITIONS OF HIGHER EDUCATION INTERNATIONALIZATION

Pryymak Valentyna Oleksiivna,
Candidate of Historical Sciences,
Senior Lecturer at the Department of History of Ukraine and Archeology,
Lesya Ukrainka Volyn National University
sasha788996@ukr.net
orcid.org/0000-0003-3471-4282

Kyrykulytsia Valentyna Vasylivna,
Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor,
Associate Professor at the Foreign Languages Department
for Natural Sciences and Mathematics,
Lesya Ukrainka Volyn National University
valentina.kirikilica@gmail.com
orcid.org/0000-0002-0663-7462

The topicality of the article has been justified by the influence of the education internationalization processes on the implementation of qualitative and quantitative changes within the educational policy of universities. The concept of “internationalization of higher education” is interpreted as a process of integration of educational, scientific research and administrative activities of higher educational establishments into the world educational area. Attention has been drawn to the fact that the process of higher education internationalization covers not only international activities, but also the content of education, types and technologies of learning and teaching, the control over educational activity, the management of higher educational establishments. The main directions of higher education internationalization at Lesya Ukrainka Volyn National University have been considered: complex cooperation with the leading foreign universities; implementation of international educational standards; realization of students and teachers’ mobility programs; joint scientific research projects and communicative events. The positive aspects of internationalization of higher education for the formation of the key educational competencies, in particular general cultural and communicative ones, have been highlighted. The emphasis has been put on the close interaction of general cultural and foreign language communicative competencies through the necessity of applying linguistic knowledge in the dialogue of cultures. The article reveals the importance of international academic mobility which enables the participation of students and teachers in a variety of educational and scientific research programs. It has been noted that academic mobility gives students the opportunity to learn about the cultural heritage of other countries and to improve their knowledge of foreign languages. The article concludes that the process of higher education internationalization opens new prospects for the students who are becoming active participants at the global market of educational services.

Key words: *integrity, students of higher educational establishments, academic mobility, key educational competencies, foreign language communicative competence.*

Вступ. В умовах безперервного реформування системи освіти України, що спрямоване на формування європейської науково-освітньої мережі й транснаціонального інтелектуального простору, питання інтернаціоналізації вищої освіти набуває все більшої актуальності. Інтернаціоналізація є необхідним чинником не лише інтеграції освітніх систем до світового і європейського простору вищої освіти та налагодження міжкультурної комунікації між суб’єктами освітньої і наукової діяльності, але й чинником підвищення якості освіти і наукових досліджень у процесі зближення різних національних освітніх систем. Заклади вищої освіти (ЗВО) активно долучаються до цього процесу не лише для підвищення свого міжнародного рейтингу, але й для впровадження якісних

і кількісних змін в межах освітньої політики університету.

Аналіз останніх досліджень з проблеми. Для вирішення поставленої дослідницької проблеми ми у своїй роботі спираємося на наукові доробки Дж. Найт і К. де Віта (формулювання поняття «інтернаціоналізація»), К.А. Трими (аналіз впливу інтернаціоналізації на підвищення якості вищої освіти), В.І. Додонової, М.В. Колінко (обґрунтування доцільності інтернаціоналізації вищої освіти), О.Ю. Анісімової, О.О. Гайдукової, Є.Я. Ніколенко, Г.С. Краценко (висвітлення економічних переваг інтернаціоналізації вищої освіти для університетів) С.В. Зубчевської, М.М. Малинки, Т.З. Александрович (аналіз проблеми формування загальнокультурної компетент-

ності) та І.С. Ковальчук, С.В. Суховерхової, О.А. Колодій-Загільської (дослідження питання формування комунікативної компетентності студентів).

Метою статті є дослідження проблеми розвитку загальнокультурної та комунікативної компетентностей студентів ЗВО в умовах інтернаціоналізації вищої освіти в Україні. Поставлена мета реалізується в таких **завданнях**: навести позитивні аспекти інтернаціоналізації вищої освіти та описати вплив процесу інтернаціоналізації на розвиток загальнокультурної та комунікативної компетентностей студентів ЗВО на основі вивчення досвіду міжнародної практики Волинського національного університету (ВНУ) імені Лесі Українки.

Методологія та методи. Методологічну основу дослідження становить аналіз історико-педагогічних джерел для розкриття понятійного апарату дослідження. Методами наукової розвідки є аналіз, синтез, порівняння, узагальнення, систематизація теоретичного матеріалу і передового практичного міжнародного досвіду провідних українських університетів.

Результати та дискусії. Інтернаціоналізація освіти – відносно нове явище, яке є одним із найважливіших чинників реформування вищої освіти. Класичне визначення інтернаціоналізації сформулювала Джейн Найт (Jane Knight): «Інтернаціоналізація на національному, галузевому та інституційному рівнях визначається як процес інтеграції міжнародного, міжкультурного чи глобального виміру в дослідницьку, освітню та адміністративну функції вищої освіти» (Найт, 2003: 3). Учений Курт де Віт (Kurt de Wit) також вважає, що цілеспрямований процес європейської інтеграції матиме позитивні наслідки для вищої освіти у плані підвищення якості освіти та досліджень для всіх студентів і співробітників, а також зробить значний внесок у розвиток суспільства (Віт, 2003).

Згідно з поглядами О.Ю. Анісімової, існує дві протилежні думки щодо інтернаціоналізації вищої освіти. Перша з них полягає в тому, що інтернаціоналізація вищої освіти включає широке коло науково-дослідної та освітньої міжнародної діяльності, а також феномен академічної мобільності. Інша думка представляє інтернаціоналізацію вищої освіти як міжнародну торгівлю освітніми послугами (Анісімова, 2019: 98). Економічне обґрунтування інтернаціоналізації вищої освіти виявляється внаслідок експорту освітніх і дослідницьких послуг, залучення іноземних студентів, талановитих викладачів і науковців, можливості отримання грантового фінансування

як студентами і викладачами, так і університетами (Гайдукова, Ніколенко, Кратенко, 2021: 12).

Автор К.А. Трима стверджує, що інтернаціоналізація стала показником якості в галузі вищої освіти, спираючись на дані започаткованого у 2008 р. проекту AHELO (Assessment of High Education Learning Outcome), в межах якого досліджується якість вищої освіти студентів, які навчаються в різних культурних та інституціональних контекстах у 16 країн на 5 континентах (Трима, 2017: 450).

Необхідно підкреслити, що інтернаціоналізація у вищій освіті – це процес інтеграції освітньої, дослідницької та адміністративної діяльності ЗВО з міжнародною складовою частиною: індивідуальна мобільність (студентів, викладачів тощо); створення спільних міжнародних освітніх і дослідницьких програм; формування освітніх міжнародних стандартів з метою забезпечення якості освіти; інституційне партнерство, створення освітніх і дослідницьких консорціумів, об'єднань (Національний освітньо-науковий глосарій, 2018: 38).

Інтенсифікація процесу інтернаціоналізації перетворює студентське середовище на широкий глобальний простір для безпосередньої взаємодії великих мас представників різних культурних форм та традицій. Це живий феноменологічний світ спілкування, обміну знаннями та досвідом, сприйняття нових культур і способів життя (Додонова, Колінько, 2021: 18).

У ВНУ імені Лесі Українки розроблена і широко впроваджується у практичну діяльність власна модель інтернаціоналізації освіти, що передбачає: комплексне співробітництво з провідними університетами зарубіжних держав; реалізацію проектів, що забезпечують впровадження міжнародних освітніх стандартів та гармонізацію систем вищої освіти, інтеграцію навчальних планів, курсів; реалізацію програм, спрямованих на розвиток мобільності студентів, викладачів, дослідників; проведення спільних науково-дослідних проектів та науково-комунікативних заходів.

Найбільш розвинутою формою інтернаціоналізації освіти є академічна мобільність, що відкриває молоді виняткові можливості для отримання якісної освіти завдяки надання доступу до освітніх здобутків провідних країн світу та сприяє інтеграції в міжнародну академічну спільноту. Інтеграція в міжнародній освітній простір підтримує інтелектуальний і культурний розвиток особистості, формування здатності ефективно й творчо застосовувати знання та вміння у ситуаціях, що передбачають взаємодію

з іншими людьми в соціальному і професійному контексті, а також спрямована на вдосконалення ключових компетентностей учасників освітнього процесу.

Із переліку ключових освітніх компетентностей розглянемо загальнокультурну і комунікативну компетентності, на формування яких, на нашу думку, найбільший вплив має процес інтернаціоналізації вищої освіти.

Загальнокультурна компетентність студентів розглядається як інтегративна якість особистості, яка характеризується знаннями загальної культури у сфері духовного життя людини; вміннями визначати та реалізовувати свою поведінку і професійну діяльність з орієнтацією на цінності загальної культури; досвідом встановлення та розвитку конструктивних, толерантних відносин у ситуаціях міжособистісного спілкування та професійної взаємодії в умовах соціуму (Зубчевська, 2015: 191).

Варто зазначити, що і в країнах ЄС, і в США спільним у наукових працях є розуміння того, що тільки майбутній фахівець будь-якої спеціальності, який володіє чи компетентністю культурної освіченості та виразності, чи розумінням культури та звичаїв інших країн, чи компетентністю культурної обізнаності та самовираження, може швидко орієнтуватися в цьому швидкоплинному, інформаційному світі, бути толерантним, виваженим, здатним брати на себе відповідальність (Малинка, Александрович, 2020: 133–139).

Не викликає жодних сумнівів, що формування загальнокультурної компетентності відбувається завдяки активній та повноцінній співпраці й міжкультурній взаємодії між студентами, що перебувають в багатонаціональному та полікультурному середовищі. Унаслідок активної роботи ВНУ імені Лесі Українки над міжнародним іміджем щороку в університеті збільшується кількість студентів з числа іноземців та розширюється географія країн, зокрема з багатьох країн Африки й Азії. У результаті у студентів, з одного боку, виховується толерантне ставлення до цінностей культури інших народів та розвиваються навички взаємодії з представниками інших культур. З іншого боку, студенти збагачуються знаннями про власну культуру та розширюють своє уявлення про культурне різноманіття. Безумовно, у процесі набуття загальнокультурних знань студенти спираються на вже накопичені знання з географії, історії, економіки тощо.

Оскільки загальнокультурна компетентність стосується сфери розвитку культури особистості та суспільства в усіх її аспек-

тах, то з впевненістю можна стверджувати, що оволодіння загальнокультурною компетентністю дозволяє особистості знати рідну та іноземні мови, застосовувати навички та норми відповідної мовної культури. Загальнокультурна компетентність передбачає знайомство з національною специфікою мовленнєвої поведінки, що виражається в породженні і сприйнятті мовлення з точки зору носіїв мови. Розуміння того, як поведінка, традиції, стосунки і переконання людей з інших культур можуть вплинути на процес спілкування, актуалізує проблему культурної адаптації для багатьох студентів, які опиняються в іншому культурному середовищі.

Комунікативна компетентність відображає здатність особистості здійснювати спілкування і включає знання мов, способи взаємодії з оточуючими й окремими людьми та подіями, навички роботи у групі, виконання різних соціальних ролей у колективі. Комунікативна компетентність – це сукупність знань, умінь і навичок, здатність особистості їх застосовування та досвід, необхідний для ефективного спілкування в певних комунікативних ситуаціях (Ковальчук, Суховецька, Колодій-Загільська, 2019: 4). Готовність студентів до міжкультурного спілкування з представниками різних культур і народів визначається сформованістю у них іншомовної комунікативної компетентності, складовими якої є мовна, мовленнєва і соціокультурна компетенції.

Світ стрімко глобалізується, українські студенти їдуть на навчання до Європи, наші заклади вищої освіти приймають студентів з інших країн. Беззаперечним є факт, що ці процеси не лише відкривають молодим людям нові можливості, але й збагачують світове культурне різноманіття. У цьому контексті варто наголосити, що незнання культурних традицій і цінностей може призвести до виникнення труднощів у навчанні і стати бар'єром у спілкуванні більше, ніж недостатнє володіння мовою певного культурного середовища.

За останні роки ВНУ імені Лесі Українки оновив освітню пропозицію для іноземних студентів. Університет пропонує іноземним громадянам та особам без громадянства, які мають намір здобувати вищу освіту в Україні, широкий спектр освітніх програм за освітніми ступенями «Бакалавр», «Магістр», «Доктор філософії». Крім того, абітурієнти-іноземці мають можливість пройти доуніверситетську підготовку на підготовчому відділенні українською, англійською чи російською мовами. Навчальні заняття з мови формують не лише лінгвістичну, але й загальну культурно-національну складову

частину сприйняття нового середовища, що полегшує сприйняття мовних кліше на тлі загальних культурно-національних особливостей. Система виховної роботи підготовчого відділення сприяє соціально-культурній та психологічній адаптації іноземних студентів на початковому етапі навчання, а також спрямована на подолання мовних труднощів під час входження іноземців у новий історико-культурний простір, нову сферу суспільних, міжособистісних та групових відносин.

У свою чергу, володіння іншомовною комунікативною компетентністю надає можливість студентам ВНУ імені Лесі Українки, які, наприклад, навчаються за програмою «Подвійний диплом», проходити навчальну або виробничу практику за кордоном, проводити наукові дослідження з можливістю обміну науковими результатами зі своїми іноземними колегами. У межах програми «Подвійного диплому» студенти встигають не лише вчитися, але й працювати і подорожувати за кордоном, що, безперечно, сприяє глибшій культурній інтеграції у світовий студентський простір.

Навчаючись за дуальною формою здобуття освіти, студенти ВНУ імені Лесі Українки мають змогу проходити виробничу практику в системі МЗС України та дипломатичних представництвах за кордоном (країни ЄС), а також у сфері бізнесу – в провідних компаніях із іноземним капіталом в Україні. Університет має договори щодо студентської практики на фірмах у Польщі, використовуючи багаторічний досвід узгодження освітніх програм із працедавцями.

У межах реалізації програми «Гостьовий професор» у ВНУ імені Лесі Українки запрошуються вчені із зарубіжних країн для читання лекцій з Великобританії, США, Німеччини, Італії та Польщі. Окрім цього, тривалий час в університеті працюють викладачі-іноземці, носії різних мов, зокрема Німеччини, Канади, Польщі, Алжиру, США.

Ми можемо прослідкувати тісний взаємозв'язок загальнокультурної та іншомовної комунікативної компетентностей через необхідність застосування лінгвістичних знань у діалозі культур. Наприклад, у ВНУ імені Лесі Українки у межах програми Еразмус+ триває співпраця з-понад 10 закордонними партнерами. Ця програма дає змогу студентам пройти семестрове навчання в університетах-партнерах, а також надає стипендії викладачам та студентам для участі у семінарах із підвищення кваліфікації, фахових мовних курсах, стажуванні в університетах за кордоном.

Однією з переваг програми є навчання в мовному середовищі, яке сприяє вдосконаленню знань з іноземної мови і адаптації до подальшого працевлаштування в міжнародних компаніях.

Висновки і перспективи подальших розвідок. Здійснений аналіз дає змогу дійти висновку, що процес інтернаціоналізації позитивно впливає на розвиток вищої освіти: впроваджуються сучасні стандарти та освітні технології, розробляються нові навчальні програми, підвищується якість підготовки фахівців; розвивається науковий потенціал викладачів і студентів, формується позитивний імідж університетів в Україні та за кордоном.

Підсумовуючи, необхідно підкреслити, що найбільш розвиненою формою інтернаціоналізації освіти, яка забезпечує розвиток загальнокультурної та комунікативної компетентностей студентів, є академічна мобільність, що дає можливість студентам ознайомитися з культурою і системою освіти іншої країни, поглибити знання іноземних мов і здобути безцінний досвід.

У перспективах подальших досліджень вбачаємо аналіз результатів навчання, стажування та науково-дослідницької діяльності учасників освітнього процесу в умовах академічної мобільності, що сприяє інтеграції молодих людей у міжнародну академічну спільноту в рамках глобального освітнього простору.

ЛІТЕРАТУРА

1. Анісімова О.Ю. Інтернаціоналізація вищої освіти: моделі та механізми. *Освітня аналітика України*. 2019. № 3(7). С. 97–110.
2. Гайдукова О.О., Ніколенко Є.Я., Кратенко Г.С. Досвід медичного факультету Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна в галузі інтернаціоналізації: сприятливі фактори та обмеження. *Медична освіта*. 2021. № 1. С. 11–16.
3. Додонова В.І., Колінько М.В. Інтернаціоналізація вищої освіти: досвід Київського університету імені Бориса Грінченка. *Схід*. 2021. Том 1(1). С. 18–24.
4. Зубчевська С.В. Формування загальнокультурної компетентності студентів аграрного коледжу у позааудиторній діяльності : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.07 ; Уманський держ. пед. ун-т ім. П. Тичини. Умань, 2015. 248 с.
5. Knight J. Updating the Definition of Internationalization. *International Higher Education*. 2003. № 33. Р. 2–3. URL: <https://doi.org/10.6017/ihe.2003.33.7391> (дата звернення: 05.12.2021).
6. Ковальчук І.С., Суховецька С.В., Колодій-Загільська О.А. Базові наукові підходи формування комунікативної компетентності студентів немовних спеціальностей під час вивчення англійської мови. *International Journal of Innovative Technologies in Social Science*. 2019. № 6(18). С. 3–8.

7. Малинка М.М., Александрович Т.З. Особливості формування загальнокультурної компетентності у здобувачів вищої освіти за кордоном. *Розвиток сучасної освіти і науки: результати, проблеми, перспективи. Том IV: Зміни та синергія в розвитку науки та освіти* : колективна монографія / за наук. ред.: Я. Гжесяк, І. Зимомря, В. Льницький. Конін–Ужгород–Херсон–Київ : Посвіт, 2020. С. 133–139.

8. Національний освітньо-науковий глосарій. Київ : ТОВ «КОНВІ ПРІНТ», 2018. 524 с.

9. Трима К.А. Специфіка інтернаціоналізації як критерію оцінювання якості освіти. *Молодий вчений*. 2017. № 11(51). С. 448–451.

10. Wit, K. The Consequences of European Integration for Higher Education. *Higher Education Policy*. 2003. № 16(2). P. 161–178. URL: <https://doi.org/10.1057/palgrave.hep.8300014> (дата звернення: 07.12.2021).

REFERENCES

1. Anisimova O. Yu. (2019). Internatsionalizatsiia vyshchoi osvity: modelitamekhanizmy [Internationalization of higher education: models and mechanisms]. *Osvitnia analityka Ukrainy*. № 3 (7). S. 97-110 [in Ukrainian].

2. Haidukova O. O., Nikolenko Ye. Ya., Kratenko H. S. (2021). Dosvid medychnoho fakultetu Kharkivskoho natsionalnogo universytetu imeni V. N. Karazina v haluzi internatsionalizatsii: spriyatlyvi faktory ta obmezhenia [The experience of the medical faculty of Kharkiv National University named after VN Karazin in the field of internationalization: favorable factors and limitations]. *Medychna osvita*. № 1. S. 11-16 [in Ukrainian].

3. Dodonova V. I., Kolinko M. V. (2021). Internatsionalizatsiia vyshchoi osvity: dosvid Kyivskoho universytetu imeni Borysa Hrinchenka [Internationalization of higher education: the experience of Borys Hrinchenko University of Kyiv]. *Skhid*. Tom 1 (1). S. 18-24 [in Ukrainian].

4. Zubchevska S. V. (2015). Formuvannia zahalnokulturnoi kompetentnosti studentiv ahrarnoho koledzhu u pozaaudytornii diialnosti [Formation of general cultural competence of students of agrarian college in

extracurricular activities] : dys. ... kand. ped. nauk : 13.00.07 / Umanskyi derzh. ped. un-t im. P. Tychyny. Uman. 248 s. [in Ukrainian].

5. Knight J. (2003). Updating the Definition of Internationalization. *International Higher education*. № 33. P. 2-3. Retrieved from URL: <https://doi.org/10.6017/ihe.2003.33.7391> [in English].

6. Kovalchuk I. S., Sukhovetska S. V., Kolodii-Zahilska O. A. (2019). Bazovi naukovi pidkhody formuvannia komunikatyvnoi kompetentnosti studentiv nemovnykh spetsialnostei pid chas vyvchennia anhliiskoi movy [Basic scientific approaches to the formation of communicative competence of students of non-linguistic specialties during the study of English]. *International Journal of Innovative Technologies in Social Science*. № 6 (18). S. 3-8 [in Ukrainian].

7. Malynka M. M., Aleksandrovykh T. Z. (2020). Osoblyvosti formuvannia zahalnokulturnoi kompetentnosti u zdobuvachiv vyshchoi osvity za kordonom [Peculiarities of formation of general cultural competence in applicants for higher education abroad]. *Rozvytok suchasnoi osvity i nauky: rezultaty, problemy, perspektyvy. Tom IV: Zminy ta synerhiia v rozvytku nauky ta osvity* : kolektyvna monohrafiia / za nauk. red.: Ya. Gzhesiak, I. Zymomria, V. Ilnytskyi. Konin–Uzhhorod–Kherson–Kyiv : Posvit, S. 133-139 [in Ukrainian].

8. Natsionalnyi osvitho-naukovyi hlosarii. (2018). [National Educational and Scientific Glossary]. Kyiv : TOV «KONVI PRINT», 524 s. [in Ukrainian].

9. Tryma K. A. (2017). Spetsyfika internatsionalizatsii yak kryteriiu otsiniuvannia yakosti osvity [The specifics of internationalization as a criterion for assessing the quality of education]. *Molodyi vchenyi*. № 11 (51). S. 448-451 [in Ukrainian].

10. Wit, K. (2003). The Consequences of European Integration for Higher Education. *Higher Education Policy*. № 16 (2). P. 161-178. Retrieved from URL: <https://doi.org/10.1057/palgrave.hep.8300014> [in English].

*Стаття надійшла до редакції 01.02.2022.
The article was received 01 February 2022.*